

А. П. Лелеченко,
д. держ. упр., професор,
професор кафедри публічного управління та адміністрування,
Державний університет "Київський авіаційний інститут"
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0850-3724>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.18.192

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОМБУДСМАНА В УМОВАХ ДЕМОКРАТИЧНОГО ВРЯДУВАННЯ

A. Lelechenko,
Doctor of Science in Public Administration, Professor,
Professor of the Department of Public Management and Administration, The State University "Kyiv Aviation Institute"

LEGAL AND REGULATORY SUPPORT OF THE OMBUDSMAN'S ACTIVITIES IN DEMOCRATIC GOVERNANCE

У статті досліджено нормативно-правове забезпечення діяльності омбудсмена в умовах демократичного врядування як визначального елемента демократичної правової держави, що гарантує пріоритет прав і свобод людини. Закцентовано, що у країнах з усталеними демократичними традиціями діяльність омбудсмена базується на чітко визначеному законодавчому підґрунті, яке забезпечує його незалежність і ефективність взаємодії з органами публічної влади. В українському контексті інститут почав формуватися з 1998 року, відповідно до Конституції України (ст. 101) та Закону "Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини". Проаналізовано етапи розвитку правового статусу українського омбудсмена та оцінено рівень його відповідності базовим міжнародним стандартам: Паризьким принципам, рекомендаціям Ради Європи, резолюціям Генеральної Асамблеї ООН. Особлива увага приділена функціонуванню інституту омбудсмена в умовах війни, зокрема з питань доступу до інформації, захисту персональних даних, обробки електронних звернень тощо. Окреслено проблемні аспекти чинного законодавства України, серед яких визначено відсутність процесуальної деталізації щодо розгляду скарг, неповна регламентація діяльності регіональних представництв, а також обмежена роль омбудсмена у формуванні правової політики. Виявлено наявні обмеження в діяльності інституту, що пов'язані із законодавчими прогалинами та інституційною невизначеністю статусу судейських напрямів (наприклад, спеціалізованих омбудсменів). Обґрунтовано необхідність комплексного підходу до модернізації інституту, що включає удосконалення процедур, покращення ресурсного забезпечення і посилення партнерства між державою і громадянським суспільством, що сприятиме зміцненню довіри суспільства до інституції омбудсмена та підвищенню її ефективності. Підкреслено, що ефективність інституту омбудсмена в Україні потребує трансформації нормативно-правової бази для забезпечення стабільного, прозорого й відкритого функціонування, підтримки балансу між незалежністю, підзвітністю і правовою визначеністю та адаптованої до сучасних викликів демократичного врядування.

The article explores the regulatory and legal framework underpinning the activities of the ombudsman within the context of democratic governance as a fundamental element of a democratic rule-of-law state that ensures the primacy of human rights and freedoms. It is emphasized that in countries with well-established democratic traditions, the functioning of the ombudsman is based on a clearly defined legal foundation that guarantees both its independence and the effectiveness of its interaction with public authorities. In the Ukrainian context, the ombudsman institution began to take shape in 1998, adapting European standards to the national system in accordance with Article 101 of the Constitution of Ukraine and the Law "On the Ukrainian Parliament Commissioner for Human Rights" (1997). The article analyzes the stages of development of the legal status of the Ukrainian ombudsman and evaluates the extent to which it aligns with core international standards, including the Paris Principles, recommendations of the Council of Europe, and UN General Assembly resolutions. Special attention is devoted to the functioning of the ombudsman during wartime, particularly in matters such as access to information, protection of personal data, and processing of electronic petitions. The study outlines problematic aspects of the current legislation in Ukraine, including the lack of procedural clarity regarding complaint review, insufficient regulation of regional offices, and the limited role of the ombudsman in shaping legal policy. The analysis reveals existing limitations in the ombudsman's activities, stemming both from legal gaps and from institutional ambiguity regarding the status of certain domains (e.g., specialized ombudsmen). The need for a comprehensive approach to modernizing the institution is substantiated, including procedural refinement, improved resource allocation, and strengthened partnerships between the state and civil society. It is argued that enhancing the ombudsman's effectiveness requires the transformation of its legal framework to ensure stable, transparent, and open operations adapted to the modern challenges of democratic governance, while maintaining a balance between independence, accountability, and legal certainty.

Ключові слова: омбудсман, демократичне врядування, права людини, правова держава, нормативно-правове регулювання, незалежність інституцій, інституційна спроможність.

Key words: ombudsman, democratic governance, human rights, rule of law, legal regulation, institutional independence, institutional capacity.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Становлення та розвиток інституту омбудсмана є однією з ключових ознак демократичної правової держави, що визнає пріоритет прав і свобод людини. У країнах з усталеними демократичними традиціями діяльність омбудсмана спирається на чітко визначене законодавче підґрунтя, яке гарантує як незалежність цього інституту, так і ефективність його функціонування у взаємодії з органами публічної влади. В Україні, починаючи з 1998 року, інститут Уповноваженого Верховної Ради з прав людини поступово набуває повноцінного інституційного статусу, адаптуючи європейські стандарти до національної правової системи. Попри визначеність конституційного статусу омбудсмана та наявність спеціального закону, нормативно-правове забезпечення його діяльності залишається неоднорідним, а в окремих випадках — неповним або суперечливим. З одного боку, Україна взяла на себе міжнародні зобов'язання щодо гарантування незалежності та спроможності інституцій омбудсмана відповідно до Паризьких принципів (1993 р.), з іншого, вітчизняна практика правозастосування демонструє численні прогалини, зокрема у сфері контролю за дотриманням рішень омбудсмана, досту-

пу до інформації, процедур регулювання взаємодії з органами влади. Актуальність дослідження зумовлена потребою системного перегляду та оновлення нормативно-правового поля, що регулює функціонування інституту омбудсмана, з урахуванням вимог демократичного врядування, євроінтеграційного курсу України та внутрішньополітичних і глобальних викликів сучасності. Питання балансу між незалежністю омбудсмана та його підзвітністю суспільству, правова визначеність повноважень, відкритість механізмів реагування на порушення прав обумовлює потребу аналітичної переоцінки та формування оновленої моделі правового регулювання вказаного інституту.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про значну увагу науковців, міжнародних організацій та правозахисних інституцій до проблем нормативно-правового регулювання, інституційної спроможності та еволюції мандату інституту омбудсмана в сучасних умовах демократичного врядування. Важливими засадничими орієнтирами для національного законодавства залишаються Паризькі принципи (1993) [3], рекомендації Ради Європи [4—5] і резолюції Генеральної Асамблеї ООН [6—7], які визначають ключові параметри інституційної

незалежності, мандату, функціональної автономії та підзвітності омбудсменів у системі забезпечення прав людини. Серед вітчизняних досліджень варто відзначити праці С. Банаха [8], в яких проаналізовано сучасні функції омбудсменів, а також наукові розвідки Л. Корчевної та А. Левенця [9], що висвітлюють проблематику запровадження спеціалізованих омбудсменів в Україні. Законодавче регулювання діяльності Уповноваженого ВРУ з прав людини розкривається через Конституцію України [1], профільний Закон [2] і поступове оновлення підходів до тлумачення та реалізації функцій інституту в умовах цифровізації, воєнного стану та зростання запиту на прозорі й ефективне врядування. Таким чином, наявний корпус нормативних актів та наукових праць становить методологічну основу для критичного аналізу повноважень і процедурної діяльності інституту омбудсмена, але водночас виявляє низку проблем правозастосування, які потребують подальшого дослідження.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Формулювання цілей статті (постановка завдання) — дослідження нормативно-правового забезпечення діяльності омбудсмена в умовах демократичного врядування, а також обґрунтування напрямів удосконалення його діяльності з урахуванням міжнародних стандартів і рекомендацій.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Правовий статус омбудсмена в Україні закріплено у статті 101 Конституції України, згідно з якою парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина в Україні здійснює Уповноважений Верховної Ради України з прав людини [1]. Ця норма конституційного рівня визначає омбудсмена як інституцію парламентського контролю та формує базу для подальшої розробки галузевого законодавства.

Спеціальним законом, що регламентує діяльність омбудсмена, є Закон України "Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини" від 23 грудня 1997 року № 776/97-ВР [2]. У ньому деталізовано порядок призначення та звільнення з посади, строки повноважень, гарантії незалежності, функції, права та обов'язки омбудсмена. Закон містить норми, які корелюють із міжнародними стандартами, зокрема щодо заборони втручання у діяльність Уповноваженого, його недоторканності, доступу до об'єктів перевірки, обов'язковості реагування на його звернення тощо.

На міжнародному рівні функціонування інституту омбудсмена базується на Паризьких принципах щодо статусу національних інституцій з прав людини, ухвалені резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 20 грудня 1993 року (A/RES/48/134) [3]. Ці принципи визначають ключові характеристики ефективного національного інституту з прав людини: незалежність, об'єктивність, відкритість, правовий мандат, забезпечення належного фінансування та кадрового складу. Паризькі принципи стали нормативним орієнтиром як для держав, що утворюють або реформують інституції омбудсмена, так і для міжнародних органів, які здійснюють оцінювання

їх ефективності (зокрема, Мережі глобального альянсу національних інституцій з прав людини, GANHRI).

Європейські стандарти правового регулювання інституту омбудсмена закріплені в низці авторитетних документів Ради Європи. Особливе значення мають висновки Європейської комісії "За демократію через право" (Венеціанська комісія), яка неодноразово наголошувала на необхідності забезпечення фінансової, інституційної та процедурної незалежності омбудсмена. У своїх висновках Комісія підкреслює, що ефективність цього інституту можлива лише за умов, коли законодавство передбачає чіткий правовий мандат, прозору процедуру призначення та звільнення, а також механізми звітності перед суспільством, а не лише перед органами влади. У висновку Венеціанської комісії [4], ухваленому на 103-му пленарному засіданні 2015 року, особлива увага приділяється таким положенням:

— інститут омбудсмена має бути юридично та фактично незалежним від виконавчої і законодавчої влади;

— має бути забезпечено право омбудсмена на доступ до будь-якої інформації, яка необхідна для виконання його повноважень;

— омбудсман повинен мати можливість звертатися до Конституційного суду та публічно інформувати про результати перевірок чи скарг;

— держава зобов'язана гарантувати належне фінансування та кадрове забезпечення цього інституту, що має бути чітко закріплено в законі.

Ці позиції повністю узгоджуються із положеннями Рекомендації Rec(97)14 Комітету Міністрів Ради Європи, у якій чітко зазначено, що омбудсман має діяти в межах визначеного законом мандату; мати право отримувати інформацію від будь-якого державного органу, доступ до будь-якого місця, включно з місцями несвободи; його рекомендації та звіти мають бути публічними; він має бути інституційно та фінансово незалежним [5]. Ця Рекомендація є орієнтиром для країн-членів Ради Європи при побудові або реформуванні інституту омбудсмена.

На глобальному рівні значущим є документ ООН A/RES/75/186 (2020-2021): резолюція Генеральної Асамблеї "The role of the Ombudsman and mediator institutions in the promotion and protection of human rights, good governance and the rule of law", у якій відзначається важлива роль інституцій омбудсмена у зміцненні верховенства права, сприянні належному врядуванню, забезпеченні прав людини на практиці, особливо у кризових або перехідних суспільствах. У резолюції наголошується, що держава повинна створити стійку правову базу для діяльності омбудсмена, гарантувати відсутність політичного втручання, а також підтримувати постійний діалог між омбудсманом, урядом і громадянським суспільством [6].

У звіті Генерального секретаря ООН A/77/186 (2022) зафіксовано сучасні виклики для національних омбудсменів у всьому світі [7]. У ньому звертається увага на ризики політичного тиску на незалежні інститути; зростання дезінформації та підриву довіри до омбудсмена; необхідності інституційної стійкості, особливо в постконфліктних або авторитарних контекстах.

У цьому контексті варто зазначити, що Україна, як член Ради Європи, офіційно визнає ці принципи та має

Таблиця 1. Порівняльна характеристика повноважень омбудсмана: міжнародні стандарти та національне законодавство України

Критерій	Міжнародні стандарти (Рада Європи, ООН)	Українське законодавство (Закон про Уповноваженого ВРУ)	Проблемна зона
Незалежність	Закріплена як ключовий принцип, гарантується фінансовою автономією та прозорими процедурами призначення	Формально гарантується, але є загрози політичного впливу	Потреба вдосконалення механізмів забезпечення незалежності
Прозорість та підзвітність	Має бути забезпечена через публічність звітності, відкритість діяльності, комунікацію з громадськістю	Регулярне подання щорічних звітів до ВРУ	Недостатній зворотний зв'язок із громадянським суспільством
Сфера повноважень	Широкий мандат, включаючи доступ до будь-якої інформації, в тому числі класифікованої	Є певні обмеження щодо доступу до службової інформації	Необхідність уточнення щодо доступу до інформації в умовах цифровізації
Робота з електронними зверненнями	Підкреслюється необхідність адаптації до інформаційного середовища	Відсутня чітка процедура розгляду скарг, поданих через соціальні мережі	Прогалина в інформаційно-цифровому регулюванні
Спеціальні мандати (захист прав дитини тощо)	Передбачено окремі ролі для захисту вразливих груп населення	Деякі функції реалізуються через створення окремих представництв	Потреба посилення міжінституційної координації

Джерело: складено автором.

позитивний досвід їх практичного застосування. Наприклад, структура Секретаріату Уповноваженого, практика складання щорічних доповідей, механізми провадження за скаргами громадян та контроль за місцями не-свободи значною мірою відповідають європейським рекомендаціям.

Окремої уваги заслуговує позиція сучасної наукової доктрини. Дослідники підкреслюють, що правова природа інституту омбудсмана перебуває на межі між класичним інструментом захисту прав і формою демократичного контролю, що має бути закріплено як у конституційному, так і в адміністративному законодавстві. Омбудсман виступає як незалежна посадова особа, уповноважена розглядати звернення громадян щодо порушень прав та свобод з боку державних органів, здійснювати розслідування і вносити рекомендації, що відображає його субсидіарний характер як додаткового засобу захисту прав і свобод людини у державі. Водночас він виконує важливу роль демократичного контролю над діяльністю виконавчої влади, покращуючи механізми державного регулювання безпосередньо через контроль за адміністративною практикою [8].

Ефективність діяльності омбудсмана безпосередньо залежить від якості правового середовища, в якому він функціонує, а також від практичної імплементації міжнародних стандартів у національну правову систему [9]. Це забезпечує не лише механізми реагування на скарги громадян, а й превентивний контроль за дотриманням прав людини. У цьому контексті інститут омбудсмана поєднує правозахисну функцію із засобом демократичного нагляду, що зближує його з класичними контролюючими органами, але з унікальною специфікою — безпосередньою орієнтацією на громадянина.

Таким чином, аналіз документів Ради Європи та ООН підтверджує, що ефективність інституту омбудсмана не-

можлива без закріплення його незалежності, наявності чітко визначених повноважень, ресурсної спроможності та можливості вільного публічного реагування. Ці стандарти є основою для подальшого вдосконалення правового регулювання й в Україні. Інституціоналізація інституту омбудсмана як національного правозахисного механізму є процесом багаторівневим, що охоплює конституційне визначення, спеціальне законодавство та узгодженість з міжнародними стандартами. Для ефективного функціонування цього інституту в умовах демократичного врядування вкрай важливо забезпечити стабільність і розвиток правового регулювання, адаптованого до динамічних викликів сучасного суспільства.

Вищезазначене дає змогу узагальнити основні нормативно-правові акти та міжнародні стандарти, які формують правове поле діяльності омбудсмана. У таблиці 1 представлено порівняльну характеристику його повноважень відповідно до міжнародних стандартів та національного законодавства України та визначено проблемні зони, які потребують врегулювання.

Як зазначалось вище, основним законодавчим актом, що регламентує правовий статус, мандат і діяльність омбудсмана, є Закон України "Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини" від 23 грудня 1997 року № 776/97-ВР. Цей закон встановлює, що головною метою діяльності Уповноваженого є захист конституційних прав і свобод людини та громадянина, запобігання їх порушенням і сприяння поновленню цих прав у разі їх порушення (ст. 1) [2].

Закон визначає широкий спектр повноважень Уповноваженого, зокрема:

— право здійснювати перевірки діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності щодо дотримання прав і свобод людини;

— звертатися з поданнями до органів влади, вимагати відповідей, вносити пропозиції щодо усунення порушень;

— подавати конституційні подання до Конституційного Суду України;

— проводити моніторинг реалізації прав на доступ до публічної інформації, на захист персональних даних та недискримінацію.

Також закон передбачає право Уповноваженого на доступ до об'єктів, що обмежують свободу особи (місця несвободи), що є надзвичайно важливим у контексті реалізації Національного превентивного механізму відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції ООН проти катувань. Втім, незважаючи на широту повноважень, чинне законодавство має низку суттєвих недоліків як у нормотворчому, так і в правозастосовному вимірі:

— відсутність процесуальної деталізації механізмів реагування (закон не містить чітко врегульованих процедур щодо розгляду скарг, строків їх опрацювання, порядку винесення висновків чи обов'язковості їх виконання; у результаті практичне реагування омбудсмена часто зводиться до рекомендаційного впливу без обов'язкового правового результату;

— недостатня юридична визначеність у питаннях публічної підзвітності (незважаючи на подання щорічної доповіді до парламенту, немає механізму обов'язкового розгляду цієї доповіді на пленарному засіданні або парламентських слуханнях, що знижує публічну вагу результатів діяльності інституції);

— правова неврегульованість статусу регіональних представництв Уповноваженого (попри наявність такої мережі на практиці, вона функціонує переважно на організаційній, а не законодавчо врегульованій основі, що впливає на легітимність їх діяльності в очах органів влади та громадян);

— обмежений вплив на правову політику держави (незважаючи, що Уповноважений має право вносити пропозиції до законопроектів, відсутні механізми, які б зобов'язували профільні комітети парламенту враховувати такі рекомендації, що фактично обмежує його участь у формуванні політики в сфері прав людини).

У контексті європейської інтеграції та зміцнення демократичних інститутів правовий статус омбудсмена має бути не лише декларований, а й функціонально забезпечений. На жаль, на практиці діяльність Уповноваженого часто знецінюється через низький рівень реалізації його подань та висновків органами державної влади. Це, у свою чергу, формує недовіру суспільства до дієвості правозахисних інституцій.

Таким чином, чинне законодавство України окреслює досить амбітну рамку для діяльності омбудсмена, однак ця рамка потребує істотної трансформації, як нормативної, так і управлінської. В умовах демократичного врядування необхідно перейти від формального закріплення повноважень до створення реальних процедур їх ефективної реалізації та підзвітності органів влади перед громадянами у випадку порушень прав. У цьому контексті інститут омбудсмена постає як основний елемент системи стримувань і противаг, що має забезпечувати захист прав і свобод людини від зловживань владою. Проте, ефективність його функціонування значною мірою залежить від того, наскільки норма-

тивно-правове забезпечення дозволяє досягати балансу між такими ключовими вимогами, як незалежність, підзвітність, правова визначеність та відкритість та пояснюється наступними факторами.

По-перше, одним із головних викликів залишається гарантований доступ Уповноваженого до інформації, що перебуває у володінні органів публічної влади. Відповідно до статті 21 Закону України "Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини", посадові особи органів державної влади зобов'язані надавати Уповноваженому документи та матеріали, необхідні для здійснення його повноважень. Однак на практиці часто виникають труднощі з реалізацією цього права, зокрема через формалізм в адмініструванні інформаційного обміну або ж спроби обмежити доступ до чутливої інформації, що стосується національної безпеки, службової таємниці чи конфіденційності. Це потребує чіткого нормативного визначення меж доступу та механізмів оскарження випадків відмови у наданні інформації.

По-друге, надзвичайно важливим є баланс між інституційною незалежністю омбудсмена та його публічною підзвітністю. Незалежність закріплена на рівні закону (ст. 1, 2 Закону України), але відсутні чіткі процедури оцінювання ефективності діяльності Уповноваженого, зокрема індикатори результативності та механізми зовнішнього громадського моніторингу. У світлі Паризьких принципів такі механізми повинні існувати, але не підривати незалежності. Отже, необхідно формалізувати звітність не лише через щорічну доповідь до Верховної Ради України, але й перед громадянським суспільством із урахуванням рекомендацій, зворотного зв'язку та відкритих обговорень.

По-третє, важливим фактором є недостатня правова визначеність окремих норм, що регламентують діяльність інституту Уповноваженого, зокрема в умовах розвитку інформаційного суспільства та повсюдної цифровізації. Також чинне законодавство не завжди узгоджується із динамічними змінами в адміністративному, інформаційному, кримінальному праві, що негативно позначається на ефективності правозастосування. Наприклад, відсутність чітко встановленої процедури розгляду електронних звернень або скарг, поданих через інформаційні канали, зокрема соціальні мережі, створює правову невизначеність і знижує ефективність захисту прав людини у інформаційному середовищі.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Інститут омбудсмена в демократичній правовій державі відіграє фундаментальну роль у забезпеченні дотримання прав і свобод людини, виконуючи функцію незалежного контролю за діяльністю органів публічної влади. Його ефективність визначається не лише загальним політичним контекстом, а й якістю нормативно-правового регулювання, що встановлює гарантії незалежності, функціональної автономії та достатньої ресурсної спроможності. У сучасних умовах зростання цифровізації, посилення інформаційних викликів і очікувань суспільства щодо прозорості управління, значення інституту омбудсмена зростає, вимагаючи оновлення нормативної бази відповідно до світових стандартів.

Аналіз міжнародних та європейських підходів засвідчує, що омбудсман повинен мати чітко визначені повноваження, у тому числі щодо доступу до інформації, права надавати публічні висновки та захищати права в інформаційному середовищі. Зобов'язання держав забезпечити незалежність омбудсмана закріплені в документах Ради Європи, ООН, Венеційської комісії, включаючи Паризькі принципи, Принципи Венеційської комісії щодо захисту інституту омбудсмана та Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи.

Нормативно-правова модель омбудсмана в Україні переважно відповідає міжнародним стандартам, однак має низку системних вад. Зокрема, фіксується правова невизначеність щодо окремих процедурних питань, обмежений доступ до інформації з ознаками службової чи конфіденційної, недосконалість механізмів реагування на електронні звернення тощо. Проблемним залишається також баланс між інституційною незалежністю омбудсмана та його підзвітністю суспільству. Формальна звітність до парламенту не забезпечує повноцінного механізму демократичного контролю та прозорості, що ускладнює суспільну легітимацію діяльності інституції.

Запровадження нових технологічних рішень у публічному управлінні актуалізують потребу в системному оновленні законодавства про Уповноваженого з прав людини. Ідеться, зокрема, про законодавче закріплення питань щодо доступу до електронних адміністративних послуг, а також визначення порядку розгляду електронних звернень, зокрема через соціальні мережі. Без таких змін ефективність реалізації прав людини у цифровому середовищі залишається обмеженою.

Таким чином, трансформація правового статусу та повноважень омбудсмана в умовах розвитку демократичного врядування має здійснюватися на основі поєднання міжнародних стандартів, технологічного поступу та очікувань громадянського суспільства із забезпеченням правової визначеності, інституційної стійкості та функціональної відкритості цього інституту.

Література:

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-вр#Text>
3. Principles relating to the Status of National Institutions (The Paris Principles). UN General Assembly resolution 48/134, 20 December 1993. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/principles-relating-status-national-institutions-paris>
4. Venice Commission — Opinion on the Law on the People's Advocate (Ombudsman). 2015. URL: <https://rm.coe.int/1680655182>
5. Council of Europe — Recommendation Rec(97)14 on the establishment of independent national institutions. URL: <https://rm.coe.int/16804fecf5>
6. The role of the Ombudsman and mediator institutions in the promotion and protection of human rights, good governance and the rule of law: resolution / adopted by the General Assembly. UN Resolution A/RES/75/186

(2020-2021). URL: <https://digitallibrary.un.org/record/3896442?v=pdf>

7. The role of Ombudsman and mediator institutions in the promotion and protection of human rights, good governance and the rule of law. UN Secretary-General Report A/77/186 (2022). URL: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n22/764/62/pdf/n2276462.pdf>

8. Функції омбудсманів у сучасному світі: [монографія]. С.В. Банах. Тернопіль: THEU, 2016. 196 с. URL: <https://surl.li/jowezi>

9. Л. О. Корчевна, А. В. Левенець. Інститут спеціалізованого омбудсмана в механізмі захисту прав людини та перспективи його запровадження в Україні. Вісник Одеського національного університету. Правознавство. 2018. Том 23 № 1. URL: <https://journals.visnyk-onu.od.ua/index.php/law/article/view/66>

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine (1996), "Constitution of Ukraine", Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Accessed: Aug 2025).
 2. Verkhovna Rada of Ukraine (1997), Law of Ukraine "On the Commissioner of the Verkhovna Rada of Ukraine for Human Rights", Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#Text> (Accessed: Aug 2025).
 3. United Nations General Assembly (1993), Resolution "Principles relating to the Status of National Institutions (The Paris Principles)", Available at: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/principles-relating-status-national-institutions-paris> (Accessed: Aug 2025).
 4. Venice Commission (2015), "Opinion on the Law on the People's Advocate (Ombudsman)", Available at: <https://rm.coe.int/1680655182> (Accessed: Aug 2025).
 5. Council of Europe (1997), "Recommendation Rec(97)14 on the Establishment of Independent National Institutions", Available at: <https://rm.coe.int/16804fecf5> (Accessed: Aug 2025).
 6. United Nations General Assembly (2021), Resolution "The Role of the Ombudsman and Mediator Institutions in the Promotion and Protection of Human Rights, Good Governance and the Rule of Law", Available at: <https://digitallibrary.un.org/record/3896442?v=pdf> (Accessed: Aug 2025).
 7. United Nations Secretary-General (2022), Report "The Role of Ombudsman and Mediator Institutions in the Promotion and Protection of Human Rights, Good Governance and the Rule of Law", Available at: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n22/764/62/pdf/n2276462.pdf> (Accessed: June 2025).
 8. Banakh, S.V. (2016), *Funktsii ombudsmaniv u suchasnomu sviti* [Functions of Ombudsmen in the Modern World], TNEU, Ternopil, Ukraine, Available at: <https://surl.li/jowezi> (Accessed: Aug 2025).
 9. Korchevna, L.O. and Levenets, A.V. (2018), "Institute of Specialized Ombudsman in the Human Rights Protection Mechanism and Prospects of Its Introduction in Ukraine", *Visnyk of Odessa National University. Law*, Vol. 23, No. 1. Available at: <https://journals.visnyk-onu.od.ua/index.php/law/article/view/66> (Accessed: Aug 2025).
- Стаття надійшла до редакції 09.09.2025 р.*